

podmanivostí. Mezi ně patří Kořínkův příběh z knihy *Vojna*. Selský synek se svou hloubavou snivostí a opravdovostí podobá Bartoňovi Kojanouc, který kraloval v druhé knize a jehož všechny „houzírky“ skončily v teplém náručí matky. Naproti tomu Kořínek se stane obětí kněží: jako chlapec je krutě potrestán, že se proti zákazu koupal v řece; později je jako rouhač vyloučen před ukončením studií ze školy. To zlomí jeho spravedlivou, měkkou duši. Rodiče se poblouzněného syna zřeknou a ujme se ho blázen Viktora. On a jemu podobní blázni, žebráci, mrzáci představují v *Našich* prvek bizarní, groteskní, ale také ryze lidský, originální, spontánní. V promluvách těchto postav zní kritika soudobého světa z pozic nezávislé a po svém moudré bídy. Jejich stanoviska a zkušenosti doplňují Kojanovy úvahy o „hlas ze dna“ (ve *Výpravě* a *jinde*).

I když se Holeček dovolával lidové slovesnosti proti moderní literatuře, v *Našich* se pokusil sloučit zvyklosti folklórního veršovaného eposu a postupy soudobé lyrizované prózy. Z dávného eposu přejímal hlavně volné přiřazování samostatných příběhů a epizod. Vyprávěčské zvyklosti soudobé, moderně orientované prózy připomíná několikrát osvětlování jevů a předmětů z různých zorných úhlů a jejich vzájemná konfrontace. Autorovi však zjevně záleží na tom, aby dílo jako celek působilo dojmem folklórnosti. Mnohostranným uplatněním lidové písně, pohádky, přísloví, pořekadla, vypodobením lidových obyčejů chce budit obdiv k samorostlé a spontánní duchovní kultuře venkovského lidu, k její byvší celistvosti.

Holeček v *Našich* prudce vybočil z dosavadních tradic českého venkovského románu. Jeho vize rozložitého člověka v rozložitém světě chce být vnímána na pozadí lidových bájí, epických i lyrických písní, na pozadí bible – i na pozadí moderní básnické prózy a v jejich sousedství. Všestranně náročnou mohutnou skladbu stihl osud uměleckého experimentu, který nacházel vnímavé ocenění u předních tvůrců moderní české kultury (F. X. Šaldy, M. Pujmanové), ale sotva se může jako celek dočkat běžnějšího čtenářského zájmu. Holeček byl za svého života i později víc vnímán – chválen i zatracován – jako ideolog selství než jako jeho největší básník. Jeden z nekrologů za autora (Holeček zemřel v Praze 6. 3. 1929) shrnul tento úděl velkého básníka české prózy ve výtce „Ctí a nečtou“.

Karel Horký

/1879-1965/

Prozaik, básník, dramatik a především novinář a publicista. V jeho uměleckém díle se výrazně prosazuje sklon k útočné hyperbolizující satirě. Fejetonistika nesená zájmem o život prostého člověka odráží, hlavně ve své politické části, vzniklé mezi

oběma válkami, autorův složitý vývoj od levicového radikalismu až k nacionalismu.

Karel Horký se narodil 25. 4. 1879 v Ronově nad Doubravou. Začal studovat gymnázium v Hradci Králové, ale studia nedokončil a prošel několika zaměstnáními. Novinářské schopnosti si nejprve ověřoval v krajském tisku, r. 1903 založil vlastní list *Kramerius*, jehož lidový ráz určovaly zejména Horkého fejetony. Po návratu z cest Evropou (rakouské země, Švýcarsko, Francie aj.) se stal redaktorem týdeníku *Národní obzor* (1907 až 1908) a r. 1909 založil *Horkého týdeník*, který o rok později změnil v literární revue *Stopa*, vycházející až do počátku první světové války. Do *Stopy* přispívalo několik významných mladých literátů, např. bratří Čapkové, Fr. Langer, R. Weiner aj. Na počátku války Horký odjel do Španělska, později do Portugalska. Spolupráce s českým zahraničním odbojem vyvrcholila v době, kdy se Horký přestěhoval do Spojených států amerických. Jeho články měly mezi americkými Čechy velký ohlas. Žurnalistice se Horký věnoval i po návratu do Československa. Spolupracoval zejména s Pražským ilustrovaným zpravodajem a s *Národními listy*. Stal se také redaktorem humoristického časopisu *Švanda dudák* a redigoval několik knižnic. Od r. 1927 je Horkého jméno spojeno s týdeníkem *Fronta*, který byl zaměřen téměř výhradně k politické publicistice, polemicky namířené proti tzv. „politice Hradu“. Protimasarykovské zaměření přivedlo Horkého také ke spolupráci s českými nacionalisty a fašisty. V době nacistické okupace však Horký odmítl spolupracovat s oficiálními místy a ve své fejetonistice se soustředil zvláště k aktualizaci českých pokrokových tradic. Postavil se také do čela přátel ohroženého levicového divadla E. F. Buriana. Po válce Horký přispíval do časopisů jen sporadicky, soustředil se k psaní svých pamětí. Zemřel 3. března 1965 v Praze.

Rozsáhlé dílo Horkého zahrnuje fejetony, povídky, lyrické básně, satiry, dramata, politickou publicistiku, literární a divadelní kritiku. Jako fejetonista je na jedné straně ironicky útočný, se sklonem k provokativní nadsázce, na straně druhé se jeho humoristicky laděné miniaturní příhody opírají o žánrovou charakteristiku postav a banální situace, lokalizované do konkrétního prostředí. První typ fejetonů přechází často v politickou publicistiku, druhý má funkci zábavného lidového čtení. Horký miluje obhroublou nadsázku, karikaturně deformuje předmět, zdůrazňuje svou osobní zainteresovanost na hodnocení jevu. Zejména denní praxe maloměšťáckého života, sociální konflikty města, předválečná česká politika a klerikalismus se staly terčem Horkého útočných fejetonů, neboť přinášely řadu konkrétních projevů, jejichž komičnost nebo tragičnost byla kritickému oku již tehdy zřejmá. Od válečné doby se rozdíl mezi Horkého politikou a zábavnou fejetonistikou projevil daleko výrazněji než dříve. Z prvního okruhu jsou významnější práce válečné než poválečné, z druhého okruhu si svou hodnotu podržují fejetony z počátku a konce republiky. Práce

ukládal Horký čas od času do souborů, které nacházely hojně čtenářů (*Pátek*, 1908; *V tomto slzavém údolí*, 1913; *Svatební cesta*, 1931; *Pískání v lese*, 1939 aj.); knižní soubory obsáhly jen menší část jeho celkového publicistického díla.

V básnické tvorbě Horký navazoval na satirické práce J. S. Machara a F. Gellnera. Nejšťastnější byl v epigramatičce vyhoceném verši, v karikaturní hyperbole a v parodii (*Paličovy sloky*, 1905; *Když vesla vypadnou*, 1906). Novinářská profese se však projevila v tendenci rozvádět látku do improvizované, humoristické causerie. Zběžné veršování se také stalo základem rozsáhlejších skladeb epického charakteru (*Inkognito*, 1904).

O Horkého úsilí dramatickém svědčí nejvýrazněji aktovka *Vodopád Giessbach* (1908) a satirická veselohra o 4 dějstvích *Tunel* (1912). První představuje pokus o drama, jehož osou je psychologický konflikt umělce, který obětuje svou tvůrčí dráhu lásce k ženě, druhá je groteskním a parodistickým obrazem předválečné české politiky.

Otakar Hostinský

/ 1847 - 1910 /

**Jeden ze zakladatelů moderní české estetiky a teorie umění.
Zabýval se také krásnou literaturou v studiích a kritikách;
s dobovými literárními problémy nejtěsněji souvisely jeho úvahy
o uměleckém realismu.**

Narodil se v Martiněvsi u Budyně 2. 1. 1847 a studoval na univerzitách v Praze a v Mnichově. V 70. letech se stal docentem, později profesorem estetiky na Karlově univerzitě, přednášel také dějiny hudby na pražské konzervatoři a dějiny umění na Akademii výtvarných umění. Zemřel v Praze 19. 1. 1910. – Po celý život se aktivně podílel na organizování národního kulturního života; přispíval do mnoha hudebních, beletristických a kritických časopisů (*Dalibor*, *Hudební listy*, *Lumír*, *Květy*, *Athenaeum*) i do kulturních rubrik denního tisku (*Pokrok*, *Národní listy*). Do živého kulturního dění zasáhl hlavně obranou moderních tendencí v hudbě, reprezentovaných ve světě R. Wagnerem a u nás v první řadě Bedřichem Smetanou, jeho novým chápáním národnosti hudebního výrazu a jeho úsilím o operu pojatou jako syntetické hudební drama (*Bedřich Smetana a jeho boj o moderní českou hudbu*, 1901). Hostinský nezůstal stranou ani při kritice pravosti RKZ, vedené T. G. Masarykem a J. Gebauerem v revui *Athenaeum*.

Hostinský vyšel z estetických názorů německého filozofa J. F. Herbarta, které měly ve své době v Čechách značný vliv a které odvozovaly estetickou